

kens udgifter alene til begravelsesvæsenet oversteget de samlede statslige tilskud til folkekirken. Dog har folkekirkens nettoudgifter til begravelsesvæsenet udvist en faldende tendens fra 681 mio. kr. i 1988 til 645 mio. kr. i 1993 med mindre udsving de enkelte år (s. 62).

Sammenfattende hedder det i rapporten: »Udgifterne til begravelsesvæsenet kan for folkekirken som helhed opgøres til et niveau omkring 650 mill. kr., mens personregistreringen skønnes at beløbe sig til ca. 118 mill. kr. Herudover kan det på baggrund af stifternes indberetninger om budgetterede udgifter til restaureringssager, der godkendes i stiftet, skønnes, at der årligt anvendes godt 230 mill. kr. til restaurering af kirker og historisk inventar. Endelig kan de samlede årlige udgifter til de kirkemusikalske uddannelsesinstitutioner opgøres til ca. 13 mill. kr. Folkekirken bidrager således direkte eller indirekte til løsningen af samfundsmæssige opgaver i nær tilknytning til den kirkelige virksomhed. De samlede udgifter, hvis finansiering indgår som en integreret del af den samlede kirkelige økonomi, kan skønnes til knap 1 mia. kr. En del af dette beløb vedrører folkekirkens udgifter til begravelse og gravstedsvedligeholdelse, hvoraf en del finansieres ved indbetaling af flerårige gravstedskapitaler, der placeres under stiftsmidlerne.« (s. 68-69). Statens årlige tilskud til kulturbevaring af kirker og historisk inventar lå i perioden 1988-1994 på knap 20 mio. kr. i gennemsnit. I de følgende år er der sket et lille fald, så det statslige tilskud er blevet udhulet.

Selv om det er vanskeligt helt præcis at prissætte folkekirkens opgaver, tyder alt på, at over en årrække er grundlovens § 4 reelt blevet til, at folkekirken økonomisk understøtter staten.

Den historiske udvikling

Indtil nyere tid – et stykke ind i det 20. århundrede – hvilede folkekirkens økonomi i sig selv, idet dens udgifter til lønning af præster og funktionærer samt drift af kirker og kirkegårde m.v. helt blev dækket af egne midler (indtægter af faste ejendomme og kapital, tiender, grundbyrder o.a.). Denne ordning har det ikke været muligt at opretholde, til dels på grund af stigninger i de kirkelige udgifter, men vel i lige så høj grad på grund af ændrede konjunkturer og dette århundredes lovgivning (lov af 15. maj 1903 om afløsning af tienden, lov af 28. september 1918 om afløsning af grundbyrder, lov af 4. oktober 1919 om udstykning af præstegårdsjorder, jf. for Sønderjyllands vedkommende lov af 30. juni 1922 og lov af 5. juli 1949). For folkekirken medførte disse lovændringer, hvor jord og fast ejendom blev erstattet af pengebeløb, nærmest

»økonomisk ruin«, som professor P.G. Lindhardt udtrykker det i Den Danske Kirkes Historie bd. 8, København 1966, s. 30. Dels var de forskellige afløsningssummer urimeligt små, og dels blev de afgørende forringet af langtidsinflationen. Resultatet af udviklingen er blevet, at kun en ringe del af de kirkelige udgifter dækkes gennem indtægter af kapitaler og jorder m.v. Hovedparten må nu dækkes gennem ligning på folkekirkens medlemmer og statstilskud.

Ligning blev første gang indført ved den kirkelige lovgivning i 1903 og udbygget fra 1920. Ligningsområdet var i starten det enkelte kirkesogn, men blev i forbindelse med kommunalreformen og kildeskattens indførelse hele kommunen, der typisk omfatter 5-8 sogne. Den i 1913 indførte lønningslov satte præsterne på fast løn, hvor embederne deltes i klasser med fast grundløn og forskellige tillæg efter anciennitet og arbejdets omfang. Ved lov om udstykning af præstegårdsjorder fra 1919 gennemførtes den store jordreform, som omsider afskaffede al fæste og reducerede storgodserne. I den sammenhæng blev også det meste af præstegårdsjorden inddraget. Som en slags afsavsnerstatning blev statens tilskud til folkekirken indført. Statstilskuddet har gennem den sidste menneskealder været konstant faldende. Mens det således i 1966/67 udgjorde 34,5 pct. af folkekirkens samlede udgifter, udgør statens tilskud p.t. kun 11,7 pct. af kirkens samlede udgifter. Kirkeskatten betalt af de enkelte folkekirkemedlemmer er blevet den altdominerende indtægtskilde. Kirkeskatten er dels udmøntet i landskirkeskatten – primært til dækning af præstelønninger – dels udmøntet til sognets opgaver: kirker, kirkegårde, sognegårde, præstegårde, kirkefunktionærer, lokale aktiviteter etc.

Den grundlæggende civilregistrering i Danmark – bortset fra Sønderjylland, hvor civilregistre også efter genforeningen blev bevaret som det retslige grundlag for folkeregistreringen (på det punkt er »Kongegrænsen« aldrig blevet slettet) – sker ved anmeldelse til folkekirkens ministerialbøger. Efter dansk retsopfattelse anses tilførsler til folkekirkens ministerialbøger om fødsler, navngivelse og dødsfald for gyldigt bevis for, at de tilførte begivenheder har fundet sted. Attester efter ministerialbøgerne anses derfor for retsgyldig dokumentation for fødsel, forældreforhold, navn og dødsfald. Folkekirkens ministerialbøger varetager således civilregistreringen i Danmark i henhold til gældende lovgivning. Folkekirkens ministerialbøger er samtidig et kirkeligt register, hvilket tilsvarende gælder for de anerkendte trossamfunds ministerialbøger. Vielser, der finder sted i folkekirken (herunder i folkekirken i Sønderjylland) eller i de aner-